

Republica Moldova

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE

DE INADMISIBILITATE

a sesizării nr. 12g/2018

privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din
articolul 90 alin. (1) din Codul de procedură penală
(citarea în calitate de martor)

CHIȘINĂU

6 martie 2018

Curtea Constituțională, statuând în componența:

DI Aurel BĂIEȘU, *președinte de ședință*,
DI Igor DOLEA,
Dna Victoria IFTODI,
DI Veaceslav ZAPOROJAN, *judcători*,
cu participarea dnei Eugenia Mîța, *grefier*,

Având în vedere sesizarea depusă la 29 ianuarie 2018,
Înregistrată la aceeași dată,
Examinând admisibilitatea sesizării menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând la 6 martie 2018 în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

ÎN FAPT

1. La originea cauzei se află excepția de neconstituționalitate a textului „*martorul este persoana citată în această calitate de organul de urmărire penală sau de instanță*” din alineatul (1) al articolului 90 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14 martie 2003, ridicată de avocatul Vitalie Țaulean, în dosarul nr.10-542/17, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani.

2. Excepția de neconstituționalitate a fost depusă la Curtea Constituțională, la 29 ianuarie 2018, de către Victor Rațoi, judecător de instrucție din cadrul Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani, în temeiul articolului 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituție, astfel cum a fost interpretat prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016, precum și al Regulamentului privind procedura de examinare a sesizărilor depuse la Curtea Constituțională.

A. Circumstanțele litigiului principal

3. Pe rolul Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani, se află plângerea depusă la 2 mai 2017 de către Elena Țaulean, prin care se solicită a fi declarată nulă procedura de citare în calitate de martor a lui Vitalie Țaulean, precum și de a fi declarat nul procesul-verbal de audiere a acestuia în calitate de martor în cadrul procesului penal în care avea calitatea de avocat.

4. În procesul examinării plângerii de către instanța de judecată, avocatul Vitalie Țaulean a solicitat ridicarea excepției de neconstituționalitate a textului „*martorul este persoana citată în această*

calitate de organul de urmărire penală sau de instanță” din art. 90 alin. (1) din Codul de procedură penală.

5. Prin încheierea din 27 octombrie 2017, instanța a dispus suspendarea examinării plângerii și remiterea sesizării privind excepția de neconstituționalitate în adresa Curții Constituționale pentru soluționare.

B. Legislația pertinentă

6. Prevederile relevante ale Constituției (republicată în M.O., 2016, nr.78, art. 140) sunt următoarele:

Articolul 16 Egalitatea

„[...]”

(2) Toți cetățenii Republicii Moldova sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.”

Articolul 20 Accesul liber la justiție

„(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție.”

Articolul 26 Dreptul la apărare

„[...]”

(3) În tot cursul procesului părțile au dreptul să fie asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu.

(4) Amestecul în activitatea persoanelor care exercită apărarea în limitele prevăzute se pedepsește prin lege.”

Articolul 54 Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

„(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sunt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

[...]"

7. Prevederile relevante ale Codului de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14 martie 2003 (republicat în M.O., 2013, nr.248-251, art.699) sunt următoarele:

Articolul 90 Martorul

„ (1) **Martorul este persoana citată în această calitate de organul de urmărire penală sau de instanță**, precum și persoana care face declarații, în modul prevăzut de prezentul cod, în calitate de martor. Ca martori pot fi citate persoane care posedă informații cu privire la vreo circumstanță care urmează să fie constatată în cauză.

(2) Nici o persoană nu poate fi silită să facă declarații contrar intereselor sale sau ale rudelor sale apropiate.

(3) Nu pot fi citați și ascultați ca martori:

1) persoanele care, din cauza defectelor fizice sau psihice, nu sunt în stare să înțeleagă just împrejurările care au importanță pentru cauză și să facă referitor la ele declarații exacte și juste;

2) apărătorii, colaboratorii birourilor de avocați – pentru constatarea unor date care le-au devenit cunoscute în legătură cu adresarea pentru acordare de asistență juridică sau în legătură cu acordarea acesteia;

3) persoanele care cunosc o anumită informație referitoare la cauză în legătură cu exercitarea de către ele a atribuțiilor de reprezentanți ai părților;

4) judecătorul, procurorul, reprezentantul organului de urmărire penală, grefierul – cu privire la circumstanțele care le-au devenit cunoscute în legătură cu exercitarea de către ei a atribuțiilor lor procesuale, cu excepția cazurilor de participare la reținere în flagrant delict, de cercetare a probelor dobândite prin intermediul lor, erorilor sau abuzurilor la efectuarea procedurii în cauza respectivă, de reexaminare a cauzei în ordine de revizie sau de restabilire a dosarului pierdut;

5) jurnalistul – pentru a preciza persoana care i-a prezentat informația cu condiția de a nu-i divulga numele, cu excepția cazului în care persoana benevol dorește să depună mărturie;

6) slujitorii cultelor – referitor la circumstanțele care le-au devenit cunoscute în legătură cu exercitarea atribuțiilor lor;

7) medicul de familie și alte persoane care au acordat îngrijire medicală – referitor la viața privată a persoanelor pe care le deservesc;

8) persoana față de care există anumite probe că a săvârșit infracțiunea ce se investighează;

9) Avocatul Poporului, Avocatul Poporului pentru drepturile copilului, adjunctii Avocatului Poporului și funcționarii Oficiului Avocatului Poporului – referitor la faptele care le-au devenit cunoscute în legătură cu exercitarea atribuțiilor lor.

(4) Persoanele menționate la alin.(3) pct.5) și 7) pot fi citate și ascultate ca martori numai în cazul când această informație este absolut necesară pentru prevenirea sau descoperirea infracțiunilor deosebit de grave sau excepțional de grave.

(5) Persoanele care cunosc anumite circumstanțe despre cauza respectivă în legătură cu participarea lor la procesul penal în calitate de apărător, reprezentant al părții vătămate, părții civile sau părții civilmente responsabile sunt în drept, în cazuri excepționale, cu consimțământul persoanei interesele căreia le reprezintă, să facă declarații în favoarea ei, însă darea declarațiilor în aceste cazuri exclude participarea lor ulterioară în procedura acestei cauze.

(6) În cazurile necesare, pentru a rezolva chestiunea dacă o persoană este capabilă să înțeleagă just circumstanțele care prezintă importanță pentru cauză și să facă în privința lor declarații juste, organul de urmărire penală, iar la cererea părților, și instanța pot invita un expert.

(7) Martorul este obligat:

1) să se prezinte la citarea organului de urmărire penală sau a instanței pentru a face declarații și a participa la acțiuni procesuale;

2) să facă declarații veridice, să comunice tot ce știe în legătură cu cauza respectivă și să răspundă la întrebările puse, să confirme, prin semnătură, exactitatea declarațiilor sale incluse în procesul-verbal al acțiunii procesuale sau anexate la acesta;

3) să prezinte, la cererea organului de urmărire penală sau a instanței, obiecte, documente, mostre pentru cercetare comparativă;

4) să accepte, la cererea organului de urmărire penală, examinarea corporală;

5) la cererea organului de urmărire penală, să fie supus unei expertize judiciare în condiții de ambulator pentru verificarea capacității de a înțelege corect circumstanțele care urmează să fie constatate în cauza respectivă și de a face declarații juste în cazul în care sunt temeuri verosimile pentru a pune la îndoială o asemenea capacitate;

6) să se supună dispozițiilor legale ale reprezentantului organului de urmărire penală sau ale președintelui ședinței de judecată;

7) să nu părăsească sala de ședințe fără permisiunea președintelui ședinței;

8) să respecte ordinea stabilită în ședința de judecată.

(8) Neexecutarea neîntemeiată de către martor a obligațiilor sale atrage răspunderea prevăzută de lege.

(9) Dacă martorul nu se prezintă la acțiunea procesuală fără motive întemeiate, organul de urmărire penală sau instanța are dreptul să ordone aducerea lui silită.

(10) Martorul care refuză sau se eschivează de a face declarații poartă răspundere conform art.313 din Codul penal, iar martorul care face declarații mincinoase cu bună știință – conform art.312 din Codul penal.

(11) Rudele apropiate, precum și soțul, soția, logodnicul, logodnica, concubinul, concubina bănuțului, învinutului, inculpatului, nu sunt obligate să facă declarații împotriva acestuia. Organul de urmărire penală sau instanța este obligată să aducă aceasta la cunoștință persoanelor respective sub semnătură.

(12) Martorul are dreptul:

1) să știe în legătură cu care cauză este citat;

2) să ceară recuzarea interpretului, traducătorului care participă la audierea sa;

3) să înainteze cereri;

4) să fie informat despre toate măsurile de protecție disponibile, conform prevederilor prezentului cod și ale Legii cu privire la protecția martorilor și altor participanți la procesul penal;

5) să fie informat despre posibilitatea audierii, prin intermediul unei teleconferințe cu imaginea și vocea distorsionate, astfel încât să nu poată fi recunoscut;

6) să solicite organului de urmărire penală consemnarea datelor de identitate reale într-un proces-verbal separat, care se va păstra într-un plic sigilat, excluzând posibilitatea învinutului de a lua cunoștință de aceste date;

7) să refuze de a face declarații, de a prezenta obiecte, documente, mostre pentru cercetare comparativă sau date dacă acestea pot fi folosite ca probe care mărturisesc împotriva sa sau a rudelor sale apropiate;

8) să facă declarații în limba maternă sau în altă limbă pe care o posedă; să ia cunoștință de declarațiile sale înregistrate, să ceară corectarea sau completarea declarațiilor sale;

9) la depunerea declarațiilor, să utilizeze documente ce conțin calcule complicate, denumiri geografice și altă informație care este dificil de a o expune din memorie, notițe asupra amănuntelor greu de reținut; să illustreze declarațiile sale cu scheme, desene grafice;

10) la participarea în acțiuni procesuale din cadrul urmăririi penale, să fie asistat de un apărător ales de el ca reprezentant;

11) să scrie personal declarațiile sale în procesul-verbal al audierii din cadrul urmăririi penale;

12) să ceară compensarea cheltuielilor suportate în cauza penală și repararea prejudiciului cauzat de acțiunile nelegitime ale organului de urmărire penală sau ale instanței;

13) să i se restituie bunurile ridicate de organul de urmărire penală sau prezentate de el însuși în calitate de probe, să primească documentele, ce îi aparțin, în original.

(13) Martorul are și alte drepturi și obligații prevăzute de prezentul cod.”

ÎN DREPT

A. Argumentele autorului excepției de neconstituționalitate

8. În motivarea excepției de neconstituționalitate autorul acesteia afirmă că textul „*martorul este persoana citată în această calitate de organul de urmărire penală sau de instanță*” din art. 90 alin. (1) din Codul de procedură penală este interpretat de către procuror, în mod eronat, în sensul că orice persoană citată în fața organelor de drept dobândește statut de martor, fără a ține cont de impedimentele procesuale care interzic organului de urmărire penală de a cita un avocat în calitate de martor.

9. De asemenea, autorul excepției susține că, în temeiul art. 90 alin.(2) și alin. (3) pct. 2) din Codul de procedură penală, nu poate fi citată în calitate de martor persoana care cunoaște o anumită informație referitoare

la cauză în legătură cu calitatea de reprezentant al părții și nici o persoană nu poate fi silită să facă declarații contrar intereselor sale sau ale rudelor apropiate.

10. Din aceste considerente, autorul excepției susține că prevederile contestate contravin art. 16 alin. (2), art. 20, art. 26 alin. (3) și (4), art. 54 alin. (1) și (2) din Constituție.

B. Aprecierea Curții

11. Examinând admisibilitatea sesizării privind excepția de neconstituționalitate, Curtea constată următoarele.

12. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în speță a Codului de procedură penală, ține de competența Curții Constituționale.

13. Curtea constată că sesizarea privind excepția de neconstituționalitate, fiind ridicată de către avocatul Vitalie Țaulean, în dosarul nr.10-542/17, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani, este formulată de subiectul abilitat cu acest drept, în temeiul articolului 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituție, astfel cum a fost interpretat prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016.

14. Curtea reiterează că prerogativa de a soluționa excepțiile de neconstituționalitate, cu care a fost investită prin articolul 135 alin. (1) lit.g) din Constituție, **presupune stabilirea corelației dintre normele contestate și textul Constituției, ținând cont de principiul supremației acesteia și de pertinența prevederilor contestate pentru soluționarea litigiului principal în instanțele de judecată.**

15. Curtea constată că obiectul excepției de neconstituționalitate îl constituie textul „*martorul este persoana citată în această calitate de organul de urmărire penală sau de instanță*” din alin. (1) art. 90 din Codul de procedură penală.

16. Potrivit autorului excepției de neconstituționalitate, textul contestat contravine articolelor 16 alin. (2), 20, 26 alin. (3) și (4), 54 alin. (1) și (2) din Constituție.

17. Examinând prevederile contestate cuprinse la art.90 alin. (1) din Codul de procedură penală, Curtea constată lipsa unei legături de cauzalitate între aceste prevederi și normele constituționale invocate, care garantează principiul egalității (art.16), accesul liber la justiție (art. 20) și dreptul la apărare (art. 26). Curtea menționează că acestea doar stabilesc generic faptul că statutul de martor este atribuit persoanei de către organul de urmărire penală sau instanța de judecată.

18. În același timp, Curtea observă că drepturile și obligațiile martorului, condițiile de exercitare a acestora, persoanele care nu pot fi citate în această calitate sunt stipulate în alte prevederi ale articolului 90 din Codul de procedură penală, la care face referire însuși autorul

excepției. Or, deși autorul invocă neconstituționalitatea textului „*martorul este persoana citată în această calitate de organul de urmărire penală sau de instanță*”, întreaga linie de argumentare a excepției vizează faptul că avocatul unei părți nu poate fi citat în calitate de martor în aceeași cauză și faptul că nici o persoană nu poate fi silită să facă declarații contrar intereselor sale sau ale rudelor apropiate, invocându-se în acest sens garanțiile cuprinse la art. 90 alin. (2) și alin. (3) pct. 2) din Codul de procedură penală.

19. În acest sens, Curtea menționează că alin. (3) din art. 90 din Codul de procedură penală indică exhaustiv **persoanele care nu pot fi citate și ascultate ca martori** în procesul penal. Astfel, nu pot fi citați și ascultați ca martori, printre altele, **apărătorii – pentru constatarea unor date care le-au devenit cunoscute în legătură cu adresarea pentru acordare de asistență juridică sau în legătură cu acordarea acesteia.**

20. În același timp, alin. (5) al art. 90 din Codul de procedură penală prevede că „persoanele care cunosc anumite circumstanțe despre cauza respectivă **în legătură cu participarea lor la procesul penal în calitate de apărător** [...] sunt în drept, în cazuri excepționale, **cu consimțământul persoanei interesele căreia le reprezintă, să facă declarații în favoarea ei**, însă darea declarațiilor în aceste cazuri exclude participarea lor ulterioară în procedura acestei cauze”.

21. Astfel, Curtea constată că prevederile legale **stabilesc expres interdicția de a cita în calitate de martor avocatul părții care cunoaște anumite informații în legătură cu calitatea acestuia de apărător**. Legea stabilește o singură excepție, și anume în cazul în care persoana însăși care este reprezentată își dă consimțământul în acest sens, iar declarațiile făcute urmează a fi în favoarea acesteia.

22. Curtea reține că raționamentul acestor prevederi se fundamentează pe faptul că avocatul are obligația „de a păstra secretul profesional”. Respectarea confidențialității nu este doar obligația avocatului, ci este un drept fundamental al clientului. Acest drept presupune interdicția de a folosi informațiile comunicate avocatului împotriva clientului.

23. De asemenea, Curtea menționează că, potrivit art.90 alin. (2) din Codul de procedură penală, nici o persoană nu poate fi silită să facă declarații contrar intereselor rudelor sale apropiate.

24. Având în vedere prevederile legale enunțate, la care face referire însuși autorul excepției, Curtea reține că legiuitorul a instituit o serie de garanții privind interdicția de a cita în calitate de martor persoanele care cunosc anumite circumstanțe despre o cauză penală în legătură cu participarea lor în calitate de apărător.

25. Cu referire la criticile autorului excepției, care afirmă că prevederile art. 90 alin. (1) din Codul de procedură penală sunt interpretate în mod extensiv și defavorabil de către procuror, Curtea menționează că interpretarea și aplicarea legii într-o cauză concretă **nu**

constituie obiect al excepției de neconstituționalitate. Curtea reține că verificarea legalității actelor și acțiunilor organelor de urmărire penală intră în competența instanțelor de judecată, investite prin lege cu atribuții de control judecătoresc.

26. Ținând cont de cele enunțate, Curtea reține că prevederile contestate nu se circumscriu în sfera controlului de constituționalitate, prin urmare, sesizarea nu poate fi declarată admisibilă.

Din aceste motive, în temeiul articolului 26 alin. (1) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, articolelor 61 alin. (3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale și al pct. 28 lit. d) din Regulamentul privind procedura de examinare a sesizărilor depuse la Curtea Constituțională, Curtea Constituțională

DECIDE:

1. *Se declară inadmisibilă excepția de neconstituționalitate a textului „martorul este persoana citată în această calitate de organul de urmărire penală sau de instanță” din alineatul (1) al articolului 90 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14 martie 2003, ridicată de avocatul Vitalie Țaulean, în dosarul nr.10-542/17, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani.*

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă nici unei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte al ședinței

Aurel BĂIEȘU

Chișinău, 6 martie 2018

DCC nr. 19

Dosarul nr. 12g/2018